

TÁRCZA.

ÉVNEGYEDES JELENTÉS A MAGY. NEMZ. MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZÁGOS KÖNYVTÁRÁNAK ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1905. ÉV II. NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványok osztályának* anyaga a lefolyt évnegyedben köteles példányokban 807 db, áthelyezés útján 20 db, ajándék útján 219 db, vétel útján 151 db, csere útján 1 db, összesen tehát 1198 db nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezen felül köteles példány czimén beérkezett: gyászjelentés 1945 db, zárszámadás és üzleti jelentés 1675 db, egyházi körlevél 98 db, perirat 8 db, hivatalos irat 243 db, műsor 685 db, alapszabály 253 db, színlap 2090 db, falragasz 2368 db, vegyes 1184 db, összesen 10,549 db apró nyomtatvány. Vételre fordított 1276·41 korona.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: Avetarianian I. Choumen, Balogh Jenő, Bánó Jenő (2 db), Bányai Elemér (3 db), Baumgarten Ferencz, M. kir. Belügyminiszterium (101 db), Berta Lotti, Bruno Porto, Bubics Zsigmond Kassa (2 db), Cvetajev Moszkva, Demkó György, Donáth Imre Fiume, Dunamelléki ref. egyházkerület, Eisler Mátyás Kolozsvár, Erdélyi Országos Múzeum Könyvtára Kolozsvár, M. kir. Földművelésügyi miniszterium, Fraknoi Vilmos (11 db), Gömör-Kis-Hont vármegye Gazdasági egylete Putnok (3 db), Handelsministerium Wien (4 db), Herman Ottó, M. Kir. Kereskedelemügyi miniszterium, Komlóssy Artur Debreczen, Kongl. univ. biblioteket Upsala, Library of Congress Washington, M. kir. Földtani intézet (4 db), M. kir. közp. Statisztikai hivatal, M. kir. Vízépítési igazgatóság, M. N. Múzeum igazgatóságának irodája (2 db), M. Tud. Akadémia, Magyarországi Kárpát Egyesület Igló (2 db), Matica srpska Ujvidék, Mocsáry Béláné, Nyitrai r. kath. főgymnasium, Olasz közoktatásügyi miniszterium Róma, Országos állatvédő egyesület (2 db), M. kir. Pénzügyminiszterium (6 db), Phys. medic. Gesellschaft Würzburg, Roth Gyula New-York (2 db), Sebestyén

Gyula (2 db), Smithsonian Institution Washington (7 db), Sponer Andor Nagylomnicz, Statist. Central-Commission Wien (7 db), Steiner Lajos New-York, Szabó László (3 db), Szádeczky Lajos Kolozsvár, Szalay László, Szalay Imre, Szemák István, Szinnyei Ferencz, The University of Chicago press, Chicago, Trieszti ált. bizt. társaság, Tudomány-Egyetem tanácsa (5 db), Tudomány-Egyetem jogi karának dékánja, Turchányi Ödön Nagysurány, Vallás és közoktatásügyi m. kir. minisztérium (2 db), Walter Gyula Esztergom, Windt Alfréd Wien.

Nevezetesebb szerzemények: Szenczi Molnár Albert. Szent Biblia, Amsterdam, 1700. (50 korona).

A könyvtárhelyiségben a lefolyt évnegyedben 8474 egyén 21,241 kötet nyomtatványt, kölcsönzés útján pedig 465 egyén 806 kötetet használt. A délutáni órákban, vagyis délutáni 1—4 óráig a lefolyt évnegyedben 3097 egyén látogatta az olvasótermet.

A lefolyt negyedévben 1966 munka osztályoztatott, a melyekről összesen 3318 czédula készült. Kötés alá készítettett 178 mű 332 kötetben.

A köteles példányok átvételére berendezett helyiségben ezen idő alatt 722 csomag érkezett; ugyaninnen 543 levél expediatott, a miből 296 reklamálás volt.

II.

A *kézirattár* ajándék útján 2, letéteményezés útján 2, vétel útján 11, összesen 15 kézírral s ugyancsak vétel útján 23 irodalmi levéllel, 14 irodalmi analectával és 17 db fényképmásolattal gyarapodott.

Ajándékozók voltak: Csiki Ernő és egy ismeretlen 1—1 kézírral, a letéteményezett 2 kézirattal pedig a Dunántúli Közművelődési Egylet tulajdona.

Vételre összesen 152 korona és 6573:90 márka fordított. Szerzeményeink közül különösen kiemelendő Szent Dávid zsol-tárainak XV. századi latin nyelvű festett hártya-kézirata, mely a fényesen díszített kettős címlap czimerének bizonyossága szerint Nagy-Lucsei Orbán egri püspök (1486—93) könyvtárának volt egykori ékessége. Az irodalmi levelestár darabjai közt Egressy Gábor, Gaal György, Kertbeny, dr. gróf Kuun Géza, Lévai József és Szemere Miklós levelei szerepelnek.

A negyedévi szerzemények feldolgozásán kívül megkezdett az irodalmi analecták gyűjteményének lajstromozása, rendeztetett a Viczay-, Fejérváry-féle leveles gyűjtemény s az Erkel-féle gyűjtemény rendezése alkalmából »Musica« címen egy új kézirattári szakcsoport létesítettett.

Az évnegyed folyamán 2 esetben kikölcsönözöttett 2 kézirattal, 75 kutató pedig 207 kézirattal és 1851 irodalmi levelet használt.

III.

A *hírlap-osztály* gyarapodása: köteles példányokból 388 évfolyam 16,071 szám, ajándék útján 80 szám, vásárlás útján 1 évfolyam 52 szám (5 kor.), összesen 389 évfolyam 16,203 szám.

Az évnegyed folyamán a hírlaptárban 950 olvasó 2227 kötetet, a házon kívül 16 olvasó 34 kötetet, összesen 966 olvasó 2261 kötetet használt.

Czéduláztatott 52 új hírlap és 297 évfolyam, átnézetett 389 hírlap 10,913 szám.

Bekötöttetett 780 kötet hírlap (a bekötésért, a 472 kötetes első szállítmányért, 1501.75 kor. járt) és kötés alá adatott 263 kötetre való hírlap.

A köteles példányok, melyek kimutatással (csomagban) érkeztek, a gyarapodási könyvbe irattak és a nyilvántartási lapokra vezettettek; ezeken kívül a számonként érkezett hírlapok is összegezve hetenként beirattak, betürendbe osztályoztattak és elhelyeztettek. A csomagküldeményekből hiányzó hírlapszámok azonnal reklamáltattak és ezek is feljegyeztettek; de időnként a kötés alá rendezésnél is megtörtént a reklamáció.

IV.

A *levéltári osztály* a lefolyt évnegyedben ajándék útján 75, vétel útján 27 darabbal, azonkívül örök letétemény útján egy családi levéltárral és a nyomtatványi osztályból való áttétel útján a gyászjelentések gyűjteményének 66 csomagot kitevő anyagával gyarapodott.

Vételre fordítottatott 217 korona és 10.25 márka.

Ajándékaikkal néhai özvegy Bartay Edéné örökösei, Bossányi Lajos (Szécs), Doby Antal (Homonna), Gillming Ferencz és Hermina, Horváth Sándor orsz. levéltári fogalmazó, báró Skerlecz Iván miniszteri titkár, Thallóczy Lajos közös pénzügyminiszteri osztályfőnök (Bécs) és Tóth-Kádár Vilmos főhadnagy, letéteményével Zathureczky Kálmán m. kir. fővámtiszt gyarapították gyűjteményünket.

Az új gyarapodásnak darabszám szerint átvett anyagából 1 db esik a középkori iratok, 22 db az újabbkori iratok, 6 db az 1848/49-es gyűjtemény, 33 db a nemesi iratok, 39 db a gyászjelentések és 1 db a pecsétlenyomatok csoportjára.

Az új szerzemények között érdekesség tekintetében első helyen áll Cillei Frigyes és Ulrik grófoknak 1448. június 18-án kelt oklevele, mely a Cillei Erzsébet és Hunyadi Mátyás eljegyzése tárgyában létrejött megállapodás megerősítését foglalja magában. Az újabbkori iratok között érdekes Thököly Imre vajda-

hunyadi uradalma számadáskönyvének töredéke az 1675—84. évekből s az 1848/49-es gyűjtemény gyarapodásai között Kossuth Lajosnak Csanády Sándorhoz és a karczagiakhoz intézett levelei 1874-ből.

Nemesi iratainkat a következő új darabok gyarapítják: 1. 1605. december 12. Korpona. Bocskay István címeres kiváltságlevele a hajdúk részére. XX. századi másolat és ugyanez oklevél címerképének színes másolata; 2. 1637. december 24. Pozsony. III. Ferdinánd címereslevele Simon Benedek részére; 3. 1638. Földy Zsigmond címerkérő folyamodványának másolata (1638. február 21-én kelt adományozási záradékkal) s ugyanannak magyar fordítása és az eredetiről vett fényképmásolata 2 dbban; 4. 1641. november 8. Bécs. III. Ferdinánd címereslevele Bohos Ferdinánd részére (XX. sz. hiteles másolat); 5. 1651. szeptember 23. Ebersdorf. III. Ferdinánd címereslevele Kolossváry István részére XX. sz. hiteles másolat); 6. 1662. július 20. Pozsony. I. Lipót címereslevele Szőry Márton és Pallay György részére (XX. sz. hiteles másolat); 7. 1679. február 17. Fogaras. Apafi Mihály címereslevele Kádár György részére (XX. sz. hiteles másolat); 8. 1696. április 12. Bécs. I. Lipót címereslevele Kecskeméthy János részére (XX. sz. hiteles másolat); 9. 1745. szeptember 7. Komárom vármegye nemesi bizonyítványa Tóth István részére; 10. 1866. október 2. Bécs. Strefleur Bálint osztrák lovagi oklevele I. Ferencz Józseftől; 11. A Fekete, Fogarassy, Györgyfi, Gyórfy, Kolossváry, Nagy másképp Hegedüs, Pallay, Putnoky, Simon másképp Finna és Tóth-Kádár családok nemességére vonatkozó iratok, pecsét és címerrajzok XIX—XX. századi másolatai (18 db).

A gyászjelentések gyűjteménye, mely a Szent-Ivány Zoltán által ajándékozott nagy gyűjtemény kiegészítése céljából a nyomtatványi osztályból átvétetett, a könyvtárnak az apró nyomtatványok közül kiválasztott régi anyagát és az 1897 december 1-től 1904 végéig beérkezett köteles példányok anyagát foglalja magában.

Örök letéteményeink anyaga az Alsózathureczai Zathureczky család levéltárával gyarapodott, melynek átvételével a Magyar Nemzeti Múzeumban elhelyezett családi levéltárak száma 76-ra emelkedett.

A lefolyt évnegyedben 86 kutató 35,130 db iratot használt, külső használatra kikölesönöztetett 11 tértívenyen 666 db irat.

Az új szaporulatok feldolgozásán kívül befejeztetett Kossuth Lajos iratainak revideálása s most folyik ez iratok jegyzékének lemásolása. Folyamatban van továbbá a Zerdahelyi család levéltárának rendezése és a gyászjelentések múzeumi anyagának feldolgozása.

A családi levéltárak közül a Rétyi Antos és a Goszthonyi családok levéltárainak rendezése befejeztetett. A Rétyi Antos család levéltára 1 db középkori oklevélmásolatot, 48 db XVI., 1148 db XVII., 2696 db XVIII., 776 db XIX. századi iratot, 13 db genealogiát és 1 db levéltári lajstromot, összesen 4683 dbot, a Goszthonyi család levéltára 6 db középkori oklevél másolatát, 18 db XVI., 153 db XVII., 699 db XVIII., 270 db XIX. századi iratot, 57 db genealogiát és 17 db levéltári lajstromot, összesen 1221 darabot foglal magában.

Folyamatban van a Berzeviczy család bárói ága, a Kőlcsei Kende család és a Kruplanicz család levéltárainak rendezése.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA 1904-BEN.

A könyvtári munkálatok a lefolyt évben is a rendes mederben végeztek. A könyvek köttetése, lajstromozása, a cédula-katalogus készítése úgy mint eddig, a múlt évben is rendszeresen folytatott. A könyvtár költségvetése teljesen ki lett merítve. A nagy gyarapodás miatt a könyvkötés tetemes áldozatot kíván, úgy hogy kívánatos volna, hogy a költségvetés e része felemeltessék, ha nem akarjuk, hogy a könyvek kötetlenül álljanak a polczokon, vagy éppen kötetlenül használtassanak. A könyvvásárlásnál és a könyvtár hiányainak pótlásánál kiváló figyelemmel volt a könyvtárnökság a tudományos társulatok kiadványaira; úgy hogy több tudományos Akadémia és társulat meglevő kiadványai egészítették ki. Csak egy pár tételt kell kiemelni. Így a *Mémoires de l'Académie des Sciences morales et politiques de l'Institut de France* mintegy 15 kötete jutott a könyvtár birtokába. A baltimore-i John Hopkins University kiadványaiból mintegy öt gyűjteményes mű volt meg csonkán. Ezek reclamálás útján egészítették ki. Hasonló módon lettek teljessé a szentpétervári Akadémia egyes kiadványai. A diplomatariumok is jelentékeny és értékes művekkel szaporodtak. Többek közt megemlítendő a *Monumenta Boica*, melyből teljes példány ritkán fordul elő, s könyvkereskedői ára is mindig emelkedik. Az angol *Calender of State Papers*, a szász tartomány történeti forrásai, a parmai és piacenzai tartományok monumentái, a velencei *R. Deputazione di Storia Patria* 19 kötete, Bécs városának történeti forrásai, a sanct-galleni apátság oklevéltára, Lübeck város oklevéltára, a Frigyes Vilmos választófejedelem történetére vonatkozó oklevélgyűjtemény 14 kötete, mind értékes művek, melyekben Magyarországra vonatkozó adatok is találhatóak.